

Til:

Rovviltnemnd 4 sekretariatet
Rovviltnemnd 5 sekretariatet

Kopi:

Klima- og miljødepartementet (postmottak@kld.dep.no)
Miljødirektoratet (post@miljodir.no)

Rømskog-flokkens revir, 2. november 2021

KLAGE PÅ VEDTAK I FELLESSAK 4/21: FASTSETTING AV KVOTE OG OMRÅDE FOR LISENSFELLING AV ULV INNENFOR ULVESONA I 2022

Ulvens Dag ønsker med dette å klage på rovviltnemnd 4 og 5 sitt vedtak om å skyte ulvefamiliene som oppholder seg _innenfor_ **den ulveprioriterte ulvesona**, med hovedfokus på Rømskog-flokken, som forfatteren av denne klagen er så heldig å dele skogene jeg bor ved med,- og med vekt på Grunnloven og naturmangfoldloven § 18 c «å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning» ([Lov om forvaltning av naturens mangfold \(naturmangfoldloven\) - Lovdata](#)).

I tillegg til disse 28 ulvene innenfor sona, er det vedtatt å kunne skyte 31 utenfor.

Totalt antall er 59 ulver. Dette tallet er åpenbart altfor høyt når totalbestanden er 57-58 helnorske ulver og 52-56 grenseulver. Altfor høyt av mange årsaker.

Hvordan kan dette i det hele tatt være lovlig? Vel, tingretten fastslo 09.07.2021 at terskelen som ble lagt til grunn for å felle Letjennaflokken vinteren 2020 var lagt for lavt. **Bestandsmålet kan ikke utgjøre et eget kriterium for selvstendig grunnlag for felling**, hvilket også er tydeliggjort av både staten og retten. Det lovbestemte formålet med forvaltningen av ulv er at ulvebestanden skal forvaltes slik at arten blir levedyktig på lang sikt (hentet fra WWF Norge sin klage: [Klage-på-lisenskvote-for-ulv-2021 WWF.pdf](#))

Da er det vel også årets vedtak ulovlig?

Hva vil andre land si til dette?

Når land som Spania i år har fredet den iberiske ulven OG sørget for at den ikke kan jaktes på (ca 2500 ulver), og Slovakia har gjort det samme (ca 400 ulver). «*The wolf is set to become a fully protected species in Slovakia after the country implemented a total ban on hunting. The hunting of wolves will be illegal in Slovakia from June 1, after the country finally adopted **new rules that bring it into line with European Union guidelines.***» (<https://emerging-europe.com/news/slovakia-finally-bans-wolf-hunting/>)

Skal Norge fortsette å være «annerledes-landet» som går imot det andre land vi kan sammenliknes med gjør for å bevare natur og naturmangfold? Skal Norge, som mange tror ER natur og passer på naturen, synke enda lenger ned i forsvaret av nærings- og særinteresser framfor naturens, som vi alle er totalt avhengig av? Nei, jeg mener bestemt ikke det – og svært mange med meg. Faktisk flertallet (ref. punkt lenger ned i klagen).

Dette regnestykket (59 ulver, hvorav 28 innenfor ulvesonen) er i seg selv dramatisk og påfallende, og hører ikke hjemme i et land som Norge i 2021, hvor vi har all den kunnskapen som trengs for å føre en politikk som ivaretar økosystemet og de ville dyrene – noe FNs naturpanel snakker om som essensielt viktig nå og framover.

«– Bevisene er krystallklare: naturen er i trøbbel. Derfor er vi i trøbbel, sa Naturpanelets Sandra Díaz da organisasjonens første Global Assessment Report ble presentert i Paris mandag 6. mai.» (<https://www.fn.no/nyheter/fns-naturpanel-menneskelig-aktivitet-truer-eksistensen-til-en-million-arter>) (<https://ipbes.net/global-assessment>)

ARGUMENTER:

- arten ulv er **kritisk truet** i Norge
- vi har en **ulvesone** som skal prioritere ulven
- **genetikken** må hensyntas for langsiktig levedyktighet og bevaring
- kunnskap om **allmenne helse- og sikkerhetshensyn**, generelle begrunnelser fra rovviltnemndene og **nordmenns holdninger til ulv** må legges til grunn

BEGRUNNELSEN for klagen er som følger:

1. Ulven er en kritisk truet art i Norge

Ulven er en kritisk truet (CR) art i Norge. Truede arter er arter som står i fare for å dø ut. «Uansett hvilken måte man anvender blir ulven klassifisert som CR etter kriterium D1.» D1 = Antall reproduserende individ \leq 50 (<https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/48025>) Rødliste for arter: (<https://www.artsdatabanken.no/Rodliste>)

Siste bestandstelling viser at det vinteren 2020/2021 ble registrert 57-58 helnorske ulver, 52-56 grenseulver, og 24 drept (<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2757076>).

Rovviltnemndenes vedtak er 28 ulver innenfor sona og minst 31 utenfor (flere regioner: <https://www.miljovedtak.no/>). Vi sitter vi igjen med kun et fåtall individer. Dette tallet må selvsagt oppjusteres for overlevende ulvevalper fra vårens kull (Ulveteller: <https://rovdatabanken.no/Ulv/Ulveteller.aspx>) og grenseulv, men det er **uansett fullstendig uakseptable tall** å operere med.

Det er i strid med rovviltforlik på Stortinget (samlet oversikt i «*Stortingsmelding 21, Ulv i norsk natur*» kap. 2: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20152016/id2480008/sec2#kap2>), lovverk (naturmangfoldloven, § 4-1218 b og c <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>) og forskrifter (rovviltforskriften: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-03-18-242>) samt internasjonale forskrifter (Bernkonvensjonen: <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1979-09-19-1>, Stortingets samtykke til Bern: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Saksside/?pid=1985-1989&mtid=117&vt=a&did=DIVL57064>).

Dødeligheten i dagens bestand i Norge og Sverige er høy: 20% på eldre dyr og 25% på valper. Blant påviste døde ulver dominerer dødeligheten forårsaket av mennesker med 82%, fordelt på 52% skutt og 30% drept i trafikk. I tillegg har vi ulovlig jakt, som vi vet har vært betydelig. Hentet fra NINA-rapport fra, men vil jo tro prinsippene er noenlunde de samme i dag.
(<https://www.nina.no/archive/nina/pppbasepdf/fagrappport/061.pdf>)

2. Ulvesonen skal være områder hvor ulven prioriteres

Hva er ulvesonen?

Ulvesonen er det området hvor Stortinget har bestemt at ulven skal ha sitt leveområde. Området som ble fastsatt av Stortinget i 2004 utgjør ca fem prosent av Norges landareal. Det dekker hele Oslo og Østfold og deler av Hedmark og Akershus.

Hvorfor skal vi ha en ulvesone?

Tydelig soneforvaltning er et av hovedprinsippene i norsk rovviltpolitikk og et sentralt virkemiddel for å nå den todelte målsettingen om å **sikre både rovvilt** og beitenæring.»

(<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/rovvilt-og-rovviltforvaltning/sporsmal-og-svar-om-norsk-ulvepolitikk/id2480696/>)

I forarbeidene til viltloven (Ot.prp. nr. 37 (1999–2000)) heter det:

«*Differensiert forvaltning i relasjon til felling etter § 12, betyr at restriksjonsnivået med hensyn til fellingspraksis differensieres. Differensieringen vil kunne være forskjellig for de ulike arter som følge av artenes ulike adferdsmønster, utbredelse og bestandsnivå. **Kriteriene for felling på de ulike restriksjonsnivåene må ikke undergrave målsettingen om å sikre bestandens overlevelse.** Hensynet til å sikre bestandens overlevelse anses som så vidt grunnleggende at det er tatt inn i lovteksten. Av den grunn er det stilt obligatoriske krav om at de nærmere kriterier for felling som fastsettes i forskrift skal ivareta dette hensyn. Se nærmere om bruken av ordet under punkt 4.4. Hvilken størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand som er nødvendig for å sikre bestandens overlevelse er **først og fremst et faglig skjønsspørsmål som forvaltningen må ta stilling til blant annet på bakgrunn av vitenskapelige betraktninger og den til enhver tid foreliggende kunnskap...***»

I forvaltningsplanene definerer rovviltnemndene hvilke områder som er **såkalte prioriterte yngleområder for rovvilt**, der man fortrinnsvis skal oppfylle regionens bestandsmål, samt prioriterte beiteområder, der hensynet til beitedyr skal veie tyngst.

(<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20152016/id2480008/sec2?q=ulvesonen#kap2-5>)

Med henvisning til utdrag nevnt over, etterspør vi grunnlag i rovviltnemndenes vedtak, gjennomgående i hele vedtaket, -> hvor vises det til og begrunnes med prinsipper fra soneforvaltningen til ulvens fordel og med tanke på en økologisk og bærekraftig forvaltning av arten?

3. Langsiktig forvaltning –genetikk, reproduksjon og dødelighet

«Den skandinaviske ulvebestanden er relativt isolert fra andre bestander. De genetiske forholdene – med et ekstremt høyt innavlsnivå – er en stor utfordring. Slike arvemessige forhold kan avgjøre om bestanden er levedyktig på sikt.» <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/ulv>

Rapporten viser at den skandinaviske ulvebestanden fortsatt sliter med innavl. Graden av innavl (den gjennomsnittlige innavlskoeffisienten) er beregnet til 0,23 (tall fra 2019). Det betyr at det gjennomsnittlige slektskapet mellom lederulvene i revir med yngling er tilnærmet lik søskenrelasjoner i en mindre innavlet ulvebestand.

<https://www.rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4520/Nedgang-i-den-skandinaviske-ulvebestanden.aspx> (2018) og

<https://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4761/Ulvebestanden-i-Skandinavia-g-229-r-fortsatt-ned.aspx> (2019).

Ettersom innavlsgraden er såpass høy som den er i den skandinaviske ulvepopulasjonen, er det viktig å se mer på innavlsgraden. Innavlsgraden for ulvebestanden i helnorske og grenserevir oppsummeres i tabellen under. Dette dokumentet ble tilsendt rovviltnemndene sammen med møteinnkallingen i 2019.

<https://prosjekt.fylkesmannen.no/Documents/Rovviltnemnda%20FMHE/Rovviltnemnda%20region%205%20-%202016/Fellessak%204-17-%20Vedlegg%203%20-%20Oversikt%20genetikk%20ulverevir%20Norge%202016-2017%20-%20korrigert.pdf>

Revir	Inventeringsperiode	Grensestatus	Sosial status 2016/2017	Yngling 2016	Tispe	Hann	Innavlskoeff.	Kommentar
Aurskog	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V615*	V624*	0,307	
Julussa	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V582 (F2)	V351*	-	Ny ledertispe (V582), som er datter av lederhannen, er ikke mor til valpekullet fra 2016
Letjenna	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V338*	V369 (F2)	0,225	
Osdalen	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V495 (F2)	V530 (F2)	0,229	
Mangen	2016/2017	N	Familiegruppe	?	V557 (F2)	V669*	0,218	
Slettås	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Ja	V289*	V492 (F2)	0,298	
Varåa	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Ja	V539 (F3)	V585*	0,238	
Rotna	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Nei	V268*	V316*	0,274	Ekstremt stabilt par, har vært i reviret siden vinteren 2008/2009
Skillingmark	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Ja	V508 (F2)	V590 (F2)	0,354	Bror og søster
Juvberget	2016/2017	S/N	Familiegruppe	Ja	G34-16 (F2)	G148-15 (F2)	0,317	
Magnor	2016/2017	S/N	Familiegruppe	Ja	V680 (F2)	G68-15 (F3)	-	
Skugghøiden	2016/2017	S/N	Familiegruppe	Ja	V376*	V286 (F1)	0,152	
Elgklienten	2016/2017	S/N	Annen stasjonær forekomst	Ja	V551*	-	-	Yngling 2016. Far til det ene identifiserte avkommet ikke identifisert i reviret i vinter.
Flisdalen	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V559 (F2)	V555*	0,236	
Gråsmark	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V431 (F3)	V405*	0,252	Trolig steril hann
Kynna	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V569*	V356*	0,305	Trolig steril hann
Østmarka	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V572*	605 (F3)	-	Ledertispe avkom fra far/datter parring
Hobøl	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V504 (F3)	V586*	0,416	Lederhann avkom fra far/datter parring i Østmarka og dessuten halvbror til ledertispa, som også er født i Østmarka
Rømskog	2016/2017	N/S	Revirmarkerende par	Nei	V678 (F3)	V681 (F3)	-	
Fulufjellet	2016/2017	S/N	Revirmarkerende par	Nei	V481 (F2)	V631 (F3)	-	
Boksjø	2016/2017	S/N	Revirmarkerende par	Nei	V575 (F2)	G31-17 (F3)	-	

I Sverige konkluderer to uavhengige forskningsgrupper med at det minimum må være 300 ulver for at bestanden skal sikres en langsiktig og bærekraftig overlevelse, forutsatt at det kommer en immigrant fra Russland/Finland hvert 5. år. Dersom det ikke kommer til nye genetisk viktige individer, vil det være nødvendig med flere individer for å sikre den langsiktige overlevelse.

Vi siterer her fra Svenske Naturvårdsverkets rapport:

<https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhället/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2015/ru-bevarandestatus-varg/Regeringsuppdrag-delredovisning-utreda-gynnsam-bevarandestatus-for-varg-korrigerad%20version.pdf>

«Givet att de svenska och skandinaviska vargarna utgör en del av den nordeuropeiska vargpopulationen (genom immigration och emigration, och genflödet som är associerat med detta) bedömer Naturvårdsverket, liksom alla utom en av forskarna, att det behövs minst 300 vargar i Sverige, samt att minst en ny immigrant från Finland eller Ryssland ska reproducera sig med de skandinaviska vargarna under naturliga förhållanden varje 5-årsperiod (varggeneration), för att vargen i Sverige ska kunna anses ha gynnsam bevarandestatus.»

«Den genetiska förbindelsen genom invandring av vargar från de finsk-ryska delpopulationerna måste fungera för att bedömningen minst 300 vargar ska gälla. Om reproduktion av nya immigranter ej sker med skandinaviska vargar varje varggeneration skulle den skandinaviska stammen behöva bestå av minst 1700 vargar för att klara de genetiska bevarandekriterierna och därmed kunna anses ha gynnsam bevarandestatus. De naturligt invandrade vargarnas överlevnad i Skandinavien är därför av avgörande betydelse.»

«Syntesförfattarna är eniga om att en genomsnittlig inavelsgrad på maximalt 0,20 på lång sikt är acceptabel för den skandinaviska vargstammen, givet den minsta frekvensen av invandrande vargar...»

Rovviltnemndene skriver i sitt vedtak at vedtaket anses ikke å true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt, men innavl og dødelighet, som er viktige faktorer, tillegges ikke mye oppmerksomhet i argumentasjonen. I stortingsmeldingen står det:

«I den skandinaviske ulvepopulasjonen har man derimot en årlig dødelighet på 20 % hos lederdyrene i en flokk, slik at sannsynlig ungeproduksjon vil være langt lavere. I tillegg er det dokumentert at den høye innavlsgraden i den skandinaviske ulvepopulasjonen påvirker kullstørrelsen negativt.»...

«Den årlige dødeligheten i ulvepopulasjonen i Skandinavia er i gjennomsnitt ca. 25 %, men blant unge individer som vandrer ut er dødeligheten 54 %. Hovedårsaken til at ulv dør i Skandinavia er primært felling eller andre dødsårsaker forårsaket av mennesker. Blant umerkete ulver er lovlig felling (lisensfelling og skadefelling) og trafikk de vanligste dødsårsakene (henholdsvis 60 % og 25 %). Øvrige årsaker er for eksempel ulovlig felling, sykdom m.m. Blant merkete ulver i Skandulvprosjektet er den største dødsårsaken ulovlig avliving.» ...og...

«Små populasjoner er utsatt for primært to typer genetisk risiko: 1) genetisk drift (kontinuerlig tap av genetisk variasjon over tid), og 2) Innavlsdepresjon (mer akutt og kan gi effekt innom kort tidsperiode). Tap av genetisk variasjon kan føre til lavere mulighet for å tilpasse seg fremtidige utfordringer, for eksempel sykdom eller endret levemiljø. Innavlsdepresjon kan gi utslag gjennom skadelige egenskaper, for eksempel av fertilitet eller misdanninger i ulike former.» ... og ...

«Dagens skandinaviske ulvestamme er relativt liten og isolert fra andre populasjoner. Små populasjoner har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske utfordringer.»

Tilråding frå KLD til Stortinget: «*En betydelig trussel mot den sør-skandinaviske ulvebestandens overlevelse på lang sikt er at bestanden er isolert og sterkt innavlet. Det er gjort flere ulike sårbarhetsanalyser for den sørskandinaviske ulvepopulasjonen de senere årene, som belyser ulike spørsmålsstillinger og som gir en større forståelse av sammenhengen mellom tap av genetisk variasjon og risiko for at populasjonen dør ut. Det innebærer at dersom det finnes andre tilfredsstillende løsninger enn å drepe ulv, så skal dette vurderes og anvendes – også utenfor ulvesonen.*»

Innavlsgraden må i større grad vektlegges i forvaltningen av ulv i Norge.

4. Allmenne helse- og sikkerhetshensyn/generelle begrunnelser

Her skriver vi både generelt og om det tidligere Østmarka-reviret og Rømskog-flokken spesielt.

Hva sier Grunnloven om rettighetene til naturmangfold og bevaring?

«Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken. Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd. Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.»

(<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>)

Høyesterett: «Arbeidet med naturvern har i dag både en konstitusjonell bakgrunn i Grunnloven § 110b [nå § 112] og en folkerettslig bakgrunn i Konvensjon om biologisk mangfold av 22. mai 1992. Disse rettskilder må ha adskillig vekt sjølv.»

Hva ønsker nordmenn?

Nordmenn flest ønsker en bærekraftig delbestand av ulv i norsk natur og at vi må kjempe for bevaring av arter og naturmangfold. Dette ser vi blant her, i denne ferske rapporten, publisert av Miljødirektoratet denne måneden «Kunnskap og holdninger til naturmangfold 2020».

«For syv år siden visste nordmenn mindre om naturmangfold og var mindre bekymret for tap av naturmangfold enn EU-borgere. Nå har dette snudd.

- ➔ Så å si alle (97%) i Norge mener i dag at det er viktig å stanse tap av naturmangfold fordi vår velferd og livskvalitet er avhengig av natur og naturmangfold. Vi ser også at oppslutningen for å gjennomføre ulike tiltak for å beskytte naturmangfoldet har økt siden 2014, sier Ellen Hambro, direktør for Miljødirektoratet.
- ➔ 8 av 10 mener mulig utryddelse av arter og ødeleggelse av økosystemer i Norge er alvorlig.»

(<https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2021/oktober-2021/flere-nordmenn-bekymret-for-tap-av-natur/>)

Vi mener det er viktig og riktig å ta hensyn til hva nordmenn flest ønsker for Norge og sine etterkommere. Mange ønsker en naturlig natur med livskraftige bestander av dyr som hører hjemme her, som ulven. Mange ønsker å ta vare på det vi får til å ta vare på av økosystem og ville dyr.

Flere undersøkelser støtter dette synet og vi ønsker her å trekke fram Østmarka utenfor Oslo som et godt eksempel på ulv nært mennesker, og menneskers reaksjoner på dette. Mennesker som bor rundt Østmarka bor nærmere ulv enn det de fleste i for eksempel Trysil gjør. Østmarka omfatter kommunene Oslo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk og Ski og har mer enn 110 000 friluftslivsutøvere årlig. Dette poenget gjør østmarkaundersøkelsene spesielt relevante. Per dags dato kjenner vi til en ulvetispe i reviret, men på tidligere tidspunkt har det vært en familiegruppe på minst 5.

Utdrag fra rapporten «*Ulven i Østmarka. En velkommen innflytter?*» NINA, Skogen, Ketil; Krange, Olve 2013 <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2371326>

«Blant folk som bor rundt Østmarka, er det flere tilhengere enn motstandere av å ha ulv i marka. Oppslutningen om ulven er større i de to oslobydelene enn i Enebakk og Rælingen. Blant bygdefolk som er skeptiske til ulv, er det en vanlig oppfatning at om bare ulven kunne etablere seg nær store byer – og særlig Oslo – så ville byfolks positive syn endre seg ettersom de fikk mer erfaring med dyret (se for eksempel Skogen, Mauz & Krange 2008). Men det er ingen entydig sammenheng mellom det å bo nær ulven og en negativ oppfatning av ulv.»

Utdrag fra rapporten «*Ulven i Østmarka – en dalende stjerne? Endringer i oppfatninger av ulven fra 2013 til 2015*» NINA, Skogen, Ketil; Krange, Olve <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2365182>

«Fra 2013 til 2014 var det nesten ingen forandring i dette bildet, ref. rapporten fra 2013 (over). I denne perioden var det også få som hadde sett ulven. Sommeren 2015 kom det imidlertid en del angrep på sau i Enebakk, og ulv ble observert nær bebyggelse der. Dette fikk stor medieoppmerksomhet. Det ble arrangert folkemøter, og Enebakk kommune valgte å gå ut med et råd til skoler og barnehager om ikke å ta med barn ut i skogen. Undersøkelsen som ble gjennomført i september 2015 viste tydelige endringer Enebakk og Rælingen: Betydelig færre er nå positive til ulven enn det som var tilfelle i 2013 og 2014 – selv om rundt en tredel fortsatt liker at ulven er der.

I Alna og Østensjø er det nesten ingen forandringer i folks oppfatning av ulven – den er fortsatt gjennomgående positiv. Oslofolk mener nemlig for det meste at det er hundeierens ansvar å forhindre ulveangrep – et syn som er ikke er så dominerende øst for marka. Oslofolk legger også mer ansvar på saueiere for å hindre rovdyrta og ulykker enn det folk i Enebakk og Rælingen gjør. I Oslo er det heller ikke så stor forståelse for sauer som hobby – i motsetning til i Enebakk og Rælingen.»

Utdrag fra rapporten «Friluftslivet og ulven. Markabrukeres meninger om ulvene i Østmarka.»
NINA, Lodberg-Holm, Hanna Kavli; Gelink, Henriette Wathne, ; Krange, Olve
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2367923>

«Informantene i undersøkelsen er regelmessige brukere av Østmarka og alle uttrykker at marka er svært viktig for dem. Informanter uttrykker et positivt syn på ulv ut fra en opplevelse om at ulvene hører til i naturen og har rett til å være i Østmarka. «

Vi ser altså at mennesker som sogner til, og bruker Østmarka stort sett er positive til ulv der de selv ferdes. Videre ser vi at de som utviklet mer negativ holdning, trolig gjorde dette som følge av saueangrepene i Enebakk, og ikke grunnet «allmenne helse- og sikkerhetshensyn». Vi ser også at oslofolk i større grad mener at det er hunde- og saueeiers ansvar å forhindre ulveangrep.

I tillegg til de ovenfor nevnte rapportene, ønsker vi også å trekke frem følgende fra Ipsos sin undersøkelse for Glommen Skog, utført i 2016: «Kommentarrapport Holdninger til ulv 18.-21. april 2016»: http://www.glommen-skog.no/wp-content/uploads/Glomme_Ipsos_Kommentarrapport-2016.pdf

«Ipsos finner at av de som bor i områder med ulv, vil 20 prosent ha flere ulver, mens 50 prosent synes det er passe som det er.»

Konklusjonen er klar, og Ipsos skriver:

«Det betyr at ca. 70 prosent av dem som bor i ulveområdene rapporterer det man kan kalle positive holdninger til ulv.»

På spørsmål om «hensynet til ulv er viktigere enn jaktinteressene», svarer 46 prosent at de mener at ulv er viktigere enn jakt, mens 37 prosent mener at jakt er viktigere enn ulv.

Ipsos ba folk ta stilling til om «vi bør ha ulvebestander over hele landet». Omtrent en tredel i Ipsos' utvalg går lenger enn organisasjonene som er de fremste talerør for vern av ulven i Norge i å ønske større areal for ulven.

I debatten om ulv i Norge har det blitt argumentert med at vi ikke har ansvar for å ta vare på ulv som er av finsk-russisk opprinnelse. Ipsos spurte om dette også, og synspunktet ser ut til å ha liten støtte i den norske befolkningen. 84 prosent svarer at det «spiller ingen rolle» for vår forpliktelse til å ta vare på ulven. Spørsmålet om innblanding av hund har også vært oppe i debatten. 57 prosent svarer «spiller ingen rolle» på spørsmål om dette eventuelt bør få konsekvenser for bevaring av ulven.»

Vi mener at demokratiet skal gjelde og telle i Norge, og regner følgelig med at dette viktige poenget tas hensyn til i forvaltningen framover.

Hva sier naturmangfoldloven?

«Felling kan gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Men felling kan bare gjennomføres dersom det **ikke finnes annen tilfredsstillende løsning**.

I rovviltnemndenes begrunnelse for felling ulvefamiliene innenfor ulvesonen, nevnes de negative virkningene med hensyn til beitenæring (ikke vektlagt), jaktutøvelse (ikkje vektlagt) eller psykososiale forhold (noe vektlagt).

«Belastningen knyttet til det psykososiale aspektet ved å leve i områder med ulv kan til en viss grad forebygges for eksempel ved informasjon, hjelp til å håndtere frykt og konfliktdempende tiltak. Sekretariatet kan ikke se at det foreligger tiltak som fullt ut kan avhjelpe den frykt og uro som mange opplever ved å bo i et ulverevir.»

- Vi mener det er fullstendig uholdbart at en fredet art, eller noen som helst art, skal drepes på bakgrunn av noen menneskers opplevelse av frykt for ulven og opplever forringet livskvalitet. *Hvordan hadde det blitt hvis myndighetene skulle ha tatt hensyn til alle nordmenns ulike former for frykt og angst, mer eller mindre rasjonelt eller irrasjonelt, på mange områder i samfunnet? Hvilket land hadde vi vært hvis alle nordmenns opplevelse av forringet livskvalitet av ulik karakter skulle være styrende for politikken vi fører?* Vi kan ikke basere naturforvaltning på frykt. Noe daværende klima- og miljøminister, Vidar Helgesen, også uttalte i sin tid: <https://www.ostlendingen.no/rovdyr/ulvesaken/nyheter/helgesen-om-ulvejakt-frykt-er-ikke-nok/s/5-69-393254>

(Ironisk nok mannen som fikk inn 18c.)

- Derimot mener vi at løsningen på hvordan å hjelpe mennesker med frykt og uro som nevnt i vedtaksteksten over: *«Belastningen knyttet til det psykososiale aspektet ved å leve i områder med ulv kan til en viss grad forebygges for eksempel ved informasjon, hjelp til å håndtere frykt og konfliktdempende tiltak.*

Til en viss grad forebygges? Hvorfor ikke til en stor grad? Hvordan behandles slik tanker og følelser innenfor medisinen?

Kopiert fra snl.no:

«Psykiske lidelser er en samlebetegnelse for sykdommer og tilstander som påvirker tanker og følelser. Psykiske lidelser medfører ofte nedsatt funksjonsevne i dagliglivet og kan skape ubehag som reduserer livskvaliteten.

Samtalebehandling (psykoterapi), individuelt eller i grupper, og medikamenter (psykofarmaka) er de to viktigste behandlingsformene.

Andre behandlingsmetoder kan benyttes som supplement til samtaler og psykofarmaka. Eksempler på slike behandlingsformer kan være kropporienterte behandlingsmetoder som for eksempel autogen trening, anvendt avspenning og psykomotorisk fysioterapi.»

https://sml.snl.no/psykiske_lidelser

Viser for øvrig til disse rapportene omkring ulv og nærheten til mennesker:

1. «Bevegelsesmønsteret til ulv i Slettås: effekten av hus og hunder»: <https://brage.inn.no/inn-xmloi/handle/11250/222557>
2. «De aller fleste ulver unngår områder der vi bor.»: <https://forskning.no/hogskolen-i-innlandet-partner-rovdyr/de-aller-fleste-ulver-unngar-omrader-der-vi-bor/1310462>
3. Her finnes flere aktuelle rapporter:

5. Rømskog-reviret

Det vedtas å ta **«Forholdsregler for å unngå felling av genetisk verdifulle individer.»**

Årsaken til dette kjenner vi alle godt. For langsiktig, levedyktig og sunn delbestand trenger vi sårt disse fåtallige individene som bringer nye gener til torgs.

- Når vi så har erfaringen og kunnskapen om hva som skjedde i Aurskog like etter nyttår i år: det faktum at de lokale jegerne drepte to ulver som ikke var en del av lisensfellingkvota. Hvordan tas dette hensyn til når Setten-reviret (med F1) grenser til flere av revirene som skal skytes?

«Ulveparet, som forrige vinter ble flyttet av forvaltningen fra Deisjøreviret i Innlandet, har nå etablert seg og hevder revir i et område nord for E18 og øst for Glomma, innenfor ulvesonen. Reviret ligger hovedsakelig i Aurskog-Høland kommune, men berører også Indre Østfold, Marker og Nes kommuner. Det nye reviret har fått navnet Settenreviret.»

(<https://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/5187/Deisj-248-paret-har-f-229-tt-minst-seks-valper-i-229-r.aspx>)

- Når det står så dårlig til med genetikken i ulvebestanden, **hvorfor ikke inkludere F2-individer i forholdsreglene?** Det finnes en F2-hann i Rømskog.
- I Sverige ble det vedtatt å skyte tre individer i denne ulvefamilien. Dette vedtaket er påklaget: *«Avsändaren är föreningen Nordulv som överklagar jakten i Römskogsreviret, som delas med våra grannar i väster, detta rapporterar Värmlands Folkblad. I överklagan skriver Nordulv bland annat att jakten är ett brott mot EU: s art och habitatdirektiv – och att den inte leder till ökad acceptans för varg.»*

(<https://vildmarken.se/reportage/forsta-overklagandet-av-vargjakten-har-inkommit/?fbclid=IwAR1YFbg4bqXjEG5lIS2xL5-DAY1vpkll9Z5ilU73rpFUvH1Y2cVOeGlxDo>)

- ➔ Hvis denne klagen tas til følge, - hvordan vil dette påvirke vedtaket om flokken gjort her i Norge? Finnes det noe samarbeid her?
- ➔ Hva hvis ulver krysser grenser når felling er i gang?
- ➔ Hva er planene deres her?

Her er i husstanden er vi to mennesker som flyttet sammen fra henholdsvis Kongsberg (utenfor ulvesona) og Oslo syd (innenfor ulvesona) i fjor sommer, og **vi valgte Marker kommune som vårt nye tilholdssted**. Hvorfor valgte vi Marker kommune? Fordi rømskogflokkene bor og vandrer i disse skogene. Vel, i alle fall et par måneder til.

Vi er mye ute – både i dagslys og mørket (overnatter ofte ute) og forsøker stadig å få se og lytte etter ulvene, men vi har så langt ikke lyktes med dette.

Å vandre i ulvens skoger er berikende, spennende og interessant – friluftslivets store høydepunkt! En naturopplevelse av de sjeldne, og et minne for livet (sikter til et møte med østmarkaulv våren for et par år siden, på tur med hundene mine).

Å vite at økosystemet i skogene vi bor i er litt mer komplett gir en helt annen følelse og opplevelse av det å være ute i naturen. SLIK skal naturen være!

Vi er blant de berørte som nevnes: «Samtidig viser også undersøkelser at mange er positive til å ha ulv i sitt nærområde, noe som taler mot en lisensfelling av hensyn til psykososiale forhold.»

18 c er like viktig for oss som for andre.

Vi ønsker også å vise til Ulvens Dag egne initiativ:

- Den 12. oktober 2016 **overleverte vi 62.200 underskrifter** «STOPP DEN PLANLAGTE MASSESLAKTEN AV ULV I NORGE!» til Vidar Helgesen i resepsjonen til Klima- og miljødepartementet: <http://www.nasjonen.no/politikk/60000-underskrifter-for-ulv-overlevert-helgesen/>
(antall underskrifter er i dag hele 72.450:
<https://www.opprop.net/ja-til-ulv-i-norsk-natur-nei-til-stortingets-utrydningsspolitikk>)
- Lørdag 15. oktober 2016 gikk **vår store massemønstring for ulv** av stabelen foran Stortinget. 18 sterke appellanter; fagfolk, politikere, yrkesgrupper, verneorganisasjoner og en jeger holdt brennende innlegg om ulvens naturlige plass i norsk natur, foran minst 3.000 oppmøtte.
Her omtalt av Lørdagsrevyen: <http://ulvensdag.no/2016/10/15/nrk-lordagsrevyen-omtaler-ulvens-dag/>

Summen av disse undersøkelsene, oppropet og massemønstringa viser at folk flest ønsker ulv i norsk natur, og dette mener vi at forvaltningen skal ta på alvor. Kunnskap er veien å gå, og benytter anledningen til å minne om følgende:

«Det er en klar sammenheng mellom negative holdninger til ulv, mangel på kunnskap og usikkerhet til arten (Karlsson, Bjärvall, & Lundvall, 1999).»

Rovviltnemndsmedlemmene er forpliktet til å sette til side sine partipolitiske føringer og personlige overbevisninger, og sørge for en ulveforvaltning som bevarer og sikrer langsiktig overlevelse for ulv i Norge. En ulveforvaltning som baseres på oppdatert fagkunnskap og forskning, som fokuseres på økologi, bærekraftighet og gjeldende lovverk.

Vi setter vår lit til at «vårt nye» Klima- og miljødepartementet ser hvor viktig det er å sette naturen framfor nærings- og særinteresser i en verden midt i naturkrise – og følgelig endrer vedtaket til ingen fellinger ulv innenfor ulvesonen.

“Like many other animals, they are emotionally intelligent beings. A wolf knows who he is, and he sees his packmates as individuals. He has a concept of how his actions are perceived by others. He is capable of empathy, compassion, apology, and encouragement.”

Jim Dutcher, The Wisdom of Wolves

Med vennlig hilsen
Marianne Mikalsen
for Ulvens Dag

marianne@officecontrol.no

tlf. 99226080

